

XXIV.

Bandlysning som Retsmiddel.

Blandt de Levninger fra Romerkirken, som man endnu en rum Tid efter Reformationen gjorde Anvendelse af, var kirkelig Bandlysning i Sager, som efter vor Anskuelse havde lidet eller intet med Kirken at gjøre, særlig i saadanne Tilfælde, hvor Forbrydelser vare begaaede paa en saa skjult Maade, at man ikke kunde komme Forbryderen til Livs ad

Rettens sædvanlige Vej. Af følgende Brev fra Niels Axelsen Rosenkrantz til Halkjær¹⁾, stilet til den kgl. Kansler Niels Kaas, erfares, at Rosenkrantz i en Markeskjelsag, han havde med sin Nabo, Niels Mikkelsen (Tornekbrands) til Kyø, var af den Formening, at en af de Skjelsten, som fra gammel Tid af afmærkede Skjellet mellem de to Ejendomme, hemmelig var berøvet sin retslige Beviskraft, idet Flint og Kul, som efter gammel Sæd nedlagdes under saadanne Stene, var borttaget. For nu at ramme den ukjendte Gjærningsmand havde Rosenkrantz henvendt sig til Biskop Peder Thøgersen i Viborg for at udvirke en Befaling fra ham til Sognets Præst samt til Præsten i Nabsognet om fra Prædikestolen at lyse Band over Gjærningsmanden. Bispren var ogsaa gaaet ind paa hans Forlangende, men havde siden taget Løftet tilbage, dog, som det synes, ikke af kirkelige Hensyn, men fordi Kontraparten i Ejendomstvisten havde nedlagt Indsigelse derimod. — Det er herom, efterfølgende Brev handler. Niels Rosenkrantz bestrider ikke Biskoppens Berettigelse til at negte Bandlysningen; men da denne Vej til mulig at faa Klarhed i Sagen var afskaaren for ham — det antoges vistnok, at Bandlysningen vilde bevirke, at der gik en Gudsdom over Forbryderen, eller at han, ramt af sin Samvittighed, selv tilstod sin Brøde — saa bad Rosenkrantz nu Kansleren om paa anden Maade at komme ham til Hjælp. For at gjøre Begjæringen end mere indtrængende har han ladet sin Hustru tilføje en Efterskrift. — Brevet lyder saaledes:

Myn ganske wenlig helsen altid fforsennt met wor herre. Kiere Niels Koes, kiere suager²⁾, nest en wenlig tacksielse for al gott, wilket jeg altid gerne met ether forskulde wil i alle made, wes ieg ether tyll tjeneste were kannd etc.

Kiere Her Cancellar, giffuer jeg ether venlig tilkende, at

¹⁾ Personalhist. Tidsskrift. 2. R. VI, 102.

²⁾ Et Høflighedsudtryk.

Niels Mikelsen til Kiyø haffuer begønt at føre meg en trette pa, och haffde vpkræffuet sandemend at skulle gøre toff emellom myn eiendom och hans, och wil ecke nøgis met gammel skeell, weret haffuer vdi hundred aar och mere, och then eiendom, jeg haffuer haft vdi xxxvj ar och tilfforn haffuer leget til bisdomet vdi sa lang tid, ingen kan lenger myndis, end the skellsten, som stander, haffuer ju weret ret skeel emellom beggis woris eiendom etc. Nu haffuer nogle haft en aff samme sten vp och bort taget kull och flent fra samme sten, som jeg wisselig tencker, nogle pa Niels Mikelsens vegne thet at haffue giort, aff then orsag hand haffde vpkræffuit sandmend, och mente, the skulle haffue ganget nermer vdi myn mark. Nu haffuer ieg tald met mester Peder, superintendent, om eth bandzbreff til sogne presterne bode vdi mit sogen och hans sogen, wilket breff hand loffuet meg ath skulle haffue fanget. Sa haffuer Niels Mikelsen (siden ieg talde mester Peder til) talet met hannom och forbudet hannom at giffue nogen bandz breff vdh, huorfor ieg beder ether gerne, i wele kende meg eth gott rad, om jeg kand fange kon: Mats: staffestelsze pa hues eiendom, ieg haffuer kjøpt aff salige kon: Mats: och haffuer haft thet i rolig heft och hand, och altid veret vlast och vkerdt. Myn gode Her Cancellær, beder ieg, i vele eke lade ether were besuerlig thenne myn beretning at offuersie och schrfftlig giffue meg ethers gode rad tilkende. Niels Mikelsens første vpkræffuelse pa sandmend bleff forskott, for the eke ware lofflig vpkræff; nu haffuer hand lade vpkreffue sandmend pa thet nye, thj ville ieg gerne haffue kon: Mats: stadfestelse pa the gammel skeell. Kiere Her Cancellær, wele i ramme myt beste her vdi. Wes ieg kand gøre, y kan were tynt met, skal i altid finde meg ganske willig, kende Gud almechtigste, hannom ieg ether wil haffue befale. Lader myn kiere høsfrue sige ether mange godenatther.

Screffuit Viborigh then viij dag Julij 1573.

Niels Rosenkrantz.

Egen hannd.

Aler kjereste broder, ered meg meged i mod og for trydeligt, wj jcke fynes mjer, end wj gor. Mjn hospen og ieg tror deg sa vel, dw vjlt were os hül og from pa retferdighjed, sa

sant hieip os Gvd, som wj jcke vjl begere anet, og vjlde wj sa gerne tale med deg, om dw vjlde gor sa vel og kom tjl os, nar dv komer wdy den eyn, di wj haüer meged ad tale med deg. Sa vjl jeg icke nv vmage deg med dene skryvels, men altyd have deg Gvd almegtygeste befaled og gerne were deg tyl vilje og teneste j hvis made wj kan. A. k. broder for-tenk uos jcke j dene mjn skryvelse. Lader wore born syge deg m gode neter.

Marene

Lünge.

Udskrift: Erlligh och welbyrdyge Niels Kaas thill Torupgaard, konge: Matts: cantzeller, mynn kiere suager och besynnderlig guode venn, gannttz vennlligen thilschriffuit.

Egenhändig Original i Rigsarkivet.
